

سنجش شاخص های امنیت اقتصادی-اجتماعی در نواحی روستاهای مرزی (مورد

مطالعه: شهرستان تایباد)

فاطمه نعمتی جوزقانی^{۱*}، وحید ریاحی^۲

۱-دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، خوارزمی، تهران، ایران f.nemati@khu.ac.ir

۲-دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، خوارزمی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲۴

چکیده

روستاها اساس حیات اجتماعی کشور هستند و نقش مهمی در امنیت غذایی و توزیع جمعیت و تولید محصولات کشاورزی دارند. اهمیت روستاهای مرزی به دلیل مبادلات تجاری خارجی دو چندان است ازین رو مقاله حاضر به سنجش وضعیت شاخص های امنیت اقتصادی-اجتماعی در نواحی روستاهای مرزی (مورد مطالعه: شهرستان تایباد) پرداخته است. هدف تحقیق شناسایی مولفه های امنیت و سنجش وضعیت این مولفه ها در روستاهای مرزی شهرستان است. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و گردآوری اطلاعات به دو صورت اسنادی و میدانی می باشد. جامعه آماری تحقیق روستاهای مرزی شهرستان تایباد هستند که در فاصله ۱۵ کیلومتری با مرز افغانستان قرار دارند که عبارتند از روستاهای محمد آباد، محسن آباد، قومی، فرزانه، دوغارون و حاجی آباد که تعداد خانوار آنها براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۲۶۶ خانوار بوده است و انتخاب نمونه به صورت اشباع نظری انجام شده و تعداد ۱۰۰ پرسشنامه از سوی جامعه محلی محلی پر شده است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که، شاخص اقتصادی با ضریب ۲.۱۲ و شاخص اجتماعی با ضریب ۲.۹۶ بوده است. در این بین مولفه اشتغال با میانگین ۲.۶۵ در شاخص اقتصادی و مولفه تعلق مکانی با میانگین ۳.۵۶ در شاخص اجتماعی بالاتر از سایر مولفه ها بوده است همچنین در بین روستاهای مورد مطالعه روستای محسن آباد در بالاترین وضعیت و روستای قومی در پایین ترین وضعیت امنیتی قرار دارند.

واژگان کلیدی: نواحی روستایی، روستاهای مرزی، امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، شهرستان تایباد

مقدمه

یکی از نیازهای اولیه و اساسی بشر برای زندگی مطلوب و رسیدن به کمال و سعادت، برخورداری از امنیت در ابعاد مختلف آن از قبیل امنیت و آسایش روحی و روانی، جسمی، اجتماعی، اقتصادی و غیره است، تا در پرتو آن بتواند آرامش پیدا کند و در راه سعادت و تکامل خود قدم بردارد (کامران، ۱۳۸۹: ۴۴). به عقیده بسیاری از کارشناسان، وجود امنیت در یک جامعه به همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه و چه بسا احساس امنیت در جامعه مهمتر از وجود امنیت است؛ چرا که واکنش‌های فرد در جامعه بستگی به میزان دریافت و ادراک او از امنیت دارد. بر این اساس تا زمانی که از نظر فرد، امنیت در جامعه وجود نداشته باشد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۲ به نقل از دربان آستانه، ۱۳۹۳: ۲). در این میان احساس امنیت از خود امنیت اهمیت بیشتری دارد؛ تا جایی که در تعریف امنیت بر احساس امنیت تأکید دارند (wang, 1999: 54) و سعادت هر جامعه نیز در گرو حفظ و بقاء امنیت و احساس ناشی از آن می‌دانند (Hansen & Buzan, 2007: 3).

مفهوم مرز در فلسفه و نظریه‌های سیاسی و امنیتی جایگاه ویژه‌ای دارد. نه تنها از منظر استراتژیکی، نظامی و امنیتی (مثل دیوار بزرگ چین و دیوارهای شهر قرون وسطایی) بلکه در مفهوم فلسفی، جایگاه مرزها در تغییر نهادهای سیاسی و حاکمیتی اساسی است. مرزها همواره ایجاد و جابجا می‌شوند. مرزها گاهی ناپدید شده و ماهیتشان تغییر یافته و معنای و ماهیتشان دچار تحول می‌شود. با این حال مرزها هیچ وقت از بین نمی‌رود (Vollmer, 2: 2019). مرزهای جغرافیایی در هر کشور جزء جدایی ناپذیر و حساس هر کشور به شمار می‌روند. وجود ارتباطات فضایی بین مرزی، رفت و آمدهای غیرقانونی، تأثیرپذیری، تهدیدات مختلف و دوری از مناطق مرکزی این مناطق را به نقاط دارای خطر مبدل ساخته که حفظ و حراست از آن یک ضرورت محسوب شده و ضمانت تحقق این امر نیز مدیریت، برنامه‌ریزی و بکارگیری تمهیدات خاص در مرزها و برقراری امنیت کامل آن مناطق می‌باشد که به اعتقاد قالیباف «در صورت غفلت در مرحله اول حفظ تمامیت و در مرحله بعدی شرایط روانی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مملکت با چالش روبرو میشود» (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۷، به نقل از رضا پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۳۲).

مسئله حفظ و گسترش امنیت مناطق مرزی، به ویژه در کشورهای که دارای مرزهای مشترک طولانی با همسایگان خود هستند همواره مورد توجه و حساسیت مسئولان امور بوده است و بدین منظور راهکارهای گوناگونی اندیشیده شده است (نصیری هند خاله و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۰). سنجش احساس امنیت یکی از مقوله‌های اصلی امنیت و

دستیابی به توسعه است این امر اگرچه برای همه شهرها و مناطق ضرورتی اجتناب ناپذیر است و از مقوله‌های اصلی و مهم به شمار می‌رود اما این موضوع برای مناطق مرزی به واسطه موقعیت حساس و استراتژیکی که دارند، اهمیت دوچندانی دارد. چرا که در صورتیکه شهروندان مناطق مرزی از سطح احساس امنیت لازم برخوردار نباشند به واسطه نزدیکی به مرز می‌توانند اقدامات متعددی انجام دهند که از ساده‌ترین و ابتدائی‌ترین این اقدامات میتوان به مهاجرت از مناطق مرزی و خالی شدن مرزها اشاره کرد (کریمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳).

اگر مرزها را دروازه‌های فیزیکی نظم و امنیت بدانیم، ایران با همجواری ۱۵ کشور، دومین کشور جهان از نظر تعداد همسایه است؛ بسیاری از آن‌ها مرزهای تحمیلی و بالقوه دارای ظرفیت تنش هستند و برخی از آنها نیز به دلیل جنگ‌ها و درگیری‌های داخلی کشورهای همسایه، ناامن شمرده می‌شوند و این مسائل موضوع امنیت برای مرزهای ایران را به یک دغدغه مهم تبدیل نموده است (ستاره و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۰). وجود چنین موقعیت استراتژیکی و تنوع جغرافیایی و محیطی در مرزها، مستلزم افزایش هوشیاری و مراقبت، اشراف اطلاعاتی و جلب مشارکت مرزنشینان در کنترل و حفظ نظم و امنیت در نواحی مرزی است. بنابراین اگر بتوانیم با اتخاذ راهبردهای مناسب، ایجاد و حفظ امنیت مرزها را تضمین نماییم، اولین گام برای پایداری امنیت فراهم شده است (سهرابی، ۲۰۱۳: ۴۲).

استان خراسان رضوی، دومین استان پهناور کشور است که با کشور افغانستان، ۲۹۸ کیلومتر مرز مشترک دارد. گفتنی است کشور افغانستان از بی‌ثبات‌ترین همسایگان ایران بوده که کنترل موثری از سوی نیروهای دولتی افغان بر مرزهای آن صورت نمی‌پذیرد. از طرفی شهرستان تایباد با وجود گمرک دوغارون، محلی برای ترانزیت قاچاق مواد مخدر در این استان شده است و آن را تهدیدات عمده‌ای مانند قاچاق مواد مخدر، گروگان‌گیری رانندگان در آن سوی مرز، متجاوزین مرزی و گروه‌های اشرار مسلح مواجه ساخته است، لذا در تحقیق حاضر با توجه به اهمیت احساس امنیت در نواحی روستایی در شهرهای مرزی و نقش بسزای آن در حفظ و ارتقا امنیت پایدار هم در مناطق مرزی و هم در سراسر کشور، با هدف شناسایی و تحلیل سنجش شاخص‌های امنیت در نواحی مرزی شهرستان تایباد در پی پاسخ به سوال زیر میباشد

وضعیت روستاهای مرزی شهرستان تایباد در زمینه شاخص‌های امنیت اقتصادی - اجتماعی چگونه است

مبانی نظری

امروزه توسعه بدون احساس امنیت که همسان با مفهوم بشر تعالی یافته است (احمدی، ۱۳۹۱: ۸۳). و تأمین شاخص-های عینی و ذهنی آن، مقوله‌ای کاملاً ناقص خواهد بود. مقوله امنیت و زمینه‌های موثر بر آن در چند سال گذشته بویژه در تحقیقات دانشگاهی با رویکردی کاربردی، افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است (Zedner, 2009: 5). در این زمینه تعاریف مختلفی برای امنیت ارائه شده که عبارتند از: فرهنگ معین امنیت را مصدر جعلی می‌داند که حاوی معانی چون ایمن شدن، در امان بودن و بی بی‌بی است (فرهنگ معین، ۱۳۴۵: ۳۶۰). بدین ترتیب میتوان امنیت را مترادف با در امان ماندن، ایمنی، آرامش و آسودگی دانست که با ترس، بیم و هراس در تضاد کامل است. در واقع شرط لازم برای حیات و زندگی، امنیت است و هرچه ضریب امنیت بالاتر باشد، میزان تعاملات و مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بیشتر خواهد بود و بالعکس هرچه ضریب امنیت کمتر باشد، افراد در فضای رعب و وحشت قرار گرفته و سطح مراودات و مبادلات کاهش یافته و از نظر کیفی آسیب می-بیند (نویدینیا، ۱۳۸۹: ۸۸).

امنیت مفهومی نسبی و ذهنی است، و تضمین کننده شرایطی است که دولت‌ها باید در چارچوب آن به حقوق شهروندی احترام بگذارند و از این دید، امنیت انسانی از مولفه‌های مهم برای رسیدن به درجات قابل اتکایی از ثبات می‌باشد که چند وجهی، ادراکی و احساسی است (Chandlcr, 2007: 365). وجود امنیت در جامعه سبب احساس امنیت می‌گردد امنیت از فرد شروع می‌شود و به خانواده جامعه و در نهایت نظام‌های محلی، ملی و بین المللی ختم می‌شود زیرا ممکن است در جامعه‌ای امنیت از لحاظ اقتصادی، نظامی و پلیسی وجود داشته باشد اما افراد احساس امنیت نکنند (رسولی و صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۶ و کانونی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳).

تأمین امنیت مرزها، همواره یکی از موضوعات مهم و کاربردی در مطالعات جغرافیایی می‌باشد که نه تنها با گذشت زمان از اهمیت آن کم نشده بلکه معیارها و مسائل جدیدی نیز به آن اضافه گردیده است (امینی قشلاقی، ۱۳۹۹: ۶۶). برخورداری از مرزهای امن و مطمئن از مؤلفه‌های قدرت یک کشور است. مسئله مرز در ارتباط با امنیت و حفظ آن یک مسئله بسیار مؤثر و مهم تلقی می‌شود. به همین دلیل برای حکومت‌ها و دولت‌ها حفظ امنیت و حفظ تمامیت ارضی مسئله مرز از جایگاه و وزن استراتژیکی بالایی برخوردار است (اخباری و نامی، ۱۳۹۳: ۴۴). امنیت مرزها پشته‌ای محکم برای امنیت با ابعاد متنوع در داخل کشور است و هر گونه ناامنی در مرز قادر است در

سیستم‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و نظام داخل کشور اختلال ایجاد نماید و در مقابل امنیت مطلوب قادر است در حد خود در امنیت مرزی و داخلی کشور سهم بسیار برجسته ای را به خود اختصاص دهد (خطایی، ۱۳۷۴: ۸۵)

امنیت اجتماعی، در کنار امنیت فردی یکی از نیازهای اساسی افراد است که از آغاز زندگی اجتماعی پدیده ای قابل توجه بوده است (سفیری، ۱۳۸۷: ۱۴۳). مفهوم امنیت کاملاً روشن، شفاف و دارای نمودهای عینی به نظر می‌رسد اما تعریف مفهومی این اصطلاح کاملاً مناقشه آمیز است برخی نیز معتقدند امنیت با تعریف مفهوم مخالف آن یعنی ناامنی و بیان شاخص‌های وضعیت فقدان امنیت نیز قابل درک می‌باشد (بهیان و فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ۱۰۵). بنابراین هر عامل و پدیده‌ای که باعث ایجاد اختلال در احساس تعلق و همبستگی اعضای گروه گردد، در واقع هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌گردد. در این دیدگاه، همبستگی افراد یک جامعه، علاوه بر حفظ و بقا، نیازمند حمایت و تقویت است که این امر در سایه برخورداری از امکانات صورت می‌گیرد. به میزانی که افراد جامعه از امکانات مختلفی چون آموزش، بهداشت، رفاه، آزادی و غیره بهره‌مند گردند، احساس خشنودی از تعلق به چنین جامعه‌ای داشته و دل بستگی میان آنها تقویت شده و در نتیجه احساس امنیت آنها افزایش خواهد یافت (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶).

امنیت اقتصادی یکی از مهمترین ابعاد امنیت ملی و از اصول مهم و زیرساخت‌های اساسی کشورها برای دستیابی به توسعه اقتصادی و ارتقای سطح رفاه اجتماعی محسوب می‌شود و از این رو همیشه مورد توجه سیاستگذاران و برنامه ریزان اقتصادی کشورها بوده است (عزتی و دهقان، ۱۳۸۷: ۷). فقدان امنیت برای فعالیت اقتصادی، از مفهوم ریسک و عدم اطمینان مجزا است. در شرایط ریسک، فعالان اقتصادی با دو احتمال در حرکت اقتصادی خود روبرو هستند که یکی سود بیشتر و دیگری سود کمتر خواهد داشت. در فضای عدم اطمینان، فعال اقتصادی با بیش از دو گزینه روبرو است که هیچ کدام از گزینه های احتمال موفقیت و شکست در آنها مشخص نیست. اما در شرایط ناامنی اوضاع پیچیده تر از دو حالت قبلی است، چرا که در این حالت، دولتها در ایجاد کالای عمومی امنیت ناتوان هستند و چشم انداز هر فعالیت اقتصادی، تقریباً هیچ سودی را احتمال نمی‌دهد. در این وضعیت، فعالان اقتصادی به مفهوم هایی از قبیل، خروج سرمایه از کشور و فرار مغزها می‌اندیشند و هر فعال اقتصادی سعی خواهد کرد که سرمایه و کار خود را به مکان های امنی منتقل نماید و با تبدیل دارایی های خود به پول نقد و دارایی خارجی، هر گونه اثرات ناامنی را به حداقل برساند (کفشگر جلودار، بی تا).

پیشینه تحقیق

امنیت و به ویژه احساس امنیت در مناطق مرزی به دلیل اهمیت زیادی که دارد تاکنون توسط پژوهشگران بسیاری در مناطق مرزی کشور مورد مطالعه قرار گرفته است که در ادامه به مهمترین آنها اشاره می‌شود.

پیرعلی و سیادت (۱۳۹۲)، در پژوهشی به بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در شهرهای مرزی (مورد مطالعه: تربت جام) پرداخته‌اند. نتایج نشان داده است که بین احساس امنیت و متغیرهای فردی (شامل جنسیت، تحصیلات، وضعیت تأهل)، سرمایه اجتماعی، عملکرد رسانه‌ها، عملکرد نیروی انتظامی، پایگاه اجتماعی افراد و فضای فیزیکی شهر رابطه معناداری وجود دارد. در این میان دو متغیر عملکرد نیروی انتظامی و فضای فیزیکی شهر، در امنیت شهرهای مرزی، دارای اهمیت بیشتری است و متغیرهای رسانه‌های خارجی، نسبت به سایر عوامل، تأثیر کمتری بر احساس امنیت در شهر تربت جام دارد. نجیبی ربیعی (۱۳۸۳)، یافته‌های تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه مؤید این نکته است که سرمایه اجتماعی با احساس امنیت فکری، جمعی و مالی همبستگی معناداری دارد. همچنین اشکال مختلف سرمایه و طبقه اجتماعی با میزان احساس امنیت دارای رابطه‌ی معنادار است. بر اساس آزمون رگرسیون انجام شده نیز مشخص شد که، ترکیب متغیرهای سرمایه اقتصادی، اجتماعی، تحصیلات و شغل می‌تواند تبیین‌کننده‌ی بخشی از تغییرات میزان احساس امنیت باشند. قالیباف و همکاران (۱۳۸۷)، یافته‌های پژوهش تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر امنیت مرزها در بخش مرزی نوسود شهرستان پاوه استان کرمانشاه مؤید این نکته است که مرزنشینان مورد بررسی، اعتماد زیادی نسبت به یکدیگر دارند که این مسئله بر امنیت مرزها تأثیرگذار است. حسن زاده تمرین و همکاران (۱۳۹۳)، یافته‌های بررسی و تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در استان گلستان نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه‌ی آن (بعد رابطه‌ی اعتماد، بعد ساختاری: مشارکت و بعد شناختی: حکایت و کدهای مشترک) با احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و معنادار دارد. کریمی و وفایی (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی، شهر مریوان) پرداخته‌اند. در این پژوهش، پس از بررسی نظریه‌ها در خصوص توسعه پایدار مناطق مرزی، با انتخاب منطقه مرزی شهر مریوان به عنوان مطالعه موردی، به تأثیر مرزی بودن منطقه بر ساختار فضایی، مکانی آن پرداخته شود. و در نهایت به این نتیجه منتج شده است که توسعه پایدار ارمغان امنیت و امنیت پایدار ارمغان توسعه است و امکانات در منطقه مطابق الگوی مناسب توزیع نشده و در جهت تحقق توسعه پایدار نمی‌باشد. با عنایت به اینکه نظام برنامه ریزی ایران به صورت بخشی می‌باشد و این نوع برنامه

ریزی به ویژگی های مناطق مرزی بی توجه است. حیدری ساریان و صائب (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت مرز از دیدگاه مردم محلی پرداخته اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مهمترین عوامل بهبود امنیت مرز از دیدگاه ساکنان محلی در منطقه مورد مطالعه شامل ۴ مؤلفه (تقویت نهادی و تمرکز بر عدالت محوری، تقویت سرمایه اجتماعی و ارتقای آسای، رونق اقتصادی و تقویت امنیت روانی و احساس تعلق مکانی) است. متقی (۱۳۹۵)، در پژوهشی به مطالعه تحلیل تطبیقی احساس امنیت در قلمروهای مرزی (نمونه موردی؛ کردستان ایران و کردستان عراق) پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت اقتصادی به عنوان نخستین عامل در ناپایداری وضعیت امنیت در کردستان ایران شناسایی شده و پیوستگی ژئوپلیتیکی قومیت به عنوان دومین عامل در تولید احساس امنیت ناپایدار در کردستان ایران نقش داشته است. بنابراین، مقایسه ذهنی که مرزنشینان در دو سوی مرز انجام می‌دهند، به عنوان یک شاخص تهدید آفرین در رسمیت کردستان عراق به عنوان یک کشور مستقل، شناسایی شده است. مومنی و سلطان آبادی (۱۳۹۷)، در تحقیقی با عنوان بازارچه‌های مرزی و امنیت اقتصادی روستاهای پیرامون مطالعه مورد: بازارچه مرزی باجگیران با هدف شناخت تأثیر بازارچه‌های مرزی در منطقه مورد مطالعه دارد، در همین راستا به بررسی شعاع تأثیر اقتصادی بازارچه مرزی باجگیران با روستاهای پیرامون، بعد از احداث بازارچه می‌پردازد و با استفاده از روش مقایسه‌ای منافع و معایب ایجاد بازارچه مرزی را مورد ارزیابی قرار داده است. یافته‌های کسب شده از تحقیق بیان کننده آن است که بازارچه مرزی باجگیران در سال‌های مختلف از بدو تأسیس با توجه به علل گوناگون نوسان‌های مختلفی را تجربه و پشت سر گذارده است، لذا در فواصل گذشته رشد مراحل تجربی بازارچه دارای ثبات یکسانی نبوده است. از سوی دیگر نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ایجاد بازارچه مرزی برای روستاهای پیرامون منافع متعددی دربر دارد که از جمله آن هفت تأثیر مثبت ایجاد شده با تأسیس بازارچه برای جوامع روستایی پیرامون قابل شمارش و بررسی خواهد بود. ولمر (۲۰۱۹)، در پژوهشی برداشت از مفهوم امنیت مرزی را به روش مردم‌نگاری در انگلستان را مورد مطالعه قرار داده است و به این نتیجه رسیده است که تناقض و اختلاف در برداشت از احساس امنیت در بین شهروندان وجود دارد. طی پژوهشی که لیندا استروم و همکاران (۱۹۹۴، به نقل از عباسی، ۱۳۸۶) در رابطه با میزان احساس امنیت و سرمایه اجتماعی در سوئد انجام داده‌اند، تأثیر همبستگی بین مناطق، مشارکت اجتماعی، سرمایه اجتماعی و روابط همسایه‌ای بر احساس ناامنی اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است؛ نتایج آن نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی و مشارکت اجتماعی، درصد قابل توجهی از واریانس میزان احساس ناامنی را در کنار متغیرهای فردی تبیین می‌کند. که برداشتها و ابهامات

موجود در این زمینه همراه با پیامدهای سیاسی و اجتماعی خواهد بود. در ارتباط با سنجش شاخص های امنیت نظرات مختلفی ارائه شده است که هر یک از آنها از جهت خاصی اهمیت و شاخص های امنیت را مورد ارزیابی و بررسی قرار دادند. به طور کلی هر یک از نظریات مطرح شده را می توان از جهات مختلف تقسیم بندی نمود: گروهی در ارتباط با این موضوع به شاخص اجتماعی و گروهی به شاخص اقتصادی میپردازند و مولفه های مختلف را مورد بررسی قرار میدهند.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. روش جمع آوری اطلاعات از دو روش کتابخانه ای و اسنادی مبتنی بر پیمایش بهره گرفته شده است. برای بخش مبانی و ادبیات پژوهش از روش کتابخانه ای و اسنادی استفاده گردیده و برای جمع آوری داده و اطلاعات مرتبط سنجش شاخص های امنیت نواحی مرزی شهرستان تایباد از روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه استفاده شده است. در این پژوهش ابتدا با بررسی های صورت گرفته در بستر مقالات و ادبیات نظری شاخص ها و ابعاد در راستای سنجش شاخص های امنیت و همچنین نوع امنیت شناسایی شدند. برای اندازه گیری شاخص های شناسایی شده احساس امنیت شهروندان پرسشنامه ای در قالب طی لیکرت ۵ گزینه ای طراحی شد. تعداد نمونه در تحقیق ۱۰۰ نفر می باشند که با روش اشباع نظری ابتدا به متخصصین و مطلعین در این زمینه مراجعه میشود و پس از اخذ اطلاعات از آن افراد در زمینه سنجش شاخص های امنیت، از وی خواسته میشود افراد دیگری را معرفی نماید که می توانند به تکمیل کمک نمایند و این روال تا آنجا ادامه می یابد که افراد دیگر مطالب جدیدی برای ارائه نداشته باشند. به این ترتیب سعی شده است در این پژوهش حداکثر اطلاعات مفید برای انجام تحلیل ها به دست آید. و نتایج با استفاده از نرم افزار spss تحلیل شده است. روایی پرسشنامه به وسیله چند تن از اساتید و صاحب نظران در موضوع برنامه ریزی روستایی تایید گردید. پایایی پرسشنامه نیز از طریق نرم افزار spss محاسبه و میزان آن ۰.۸۷ بدست آمده ، این مقدار برحسب تقسیم بندی مقادیر آلفا در حد قابل قبول بوده و نشان دهنده بالا بودن پایایی ابزار اندازه گیری می باشد.

شهرستان تایباد در جنوب شرق استان خراسان رضوی با داشتن ۹۰ کیلومتر مرز مشترک با کشور افغانستان یکی از شهرستان های مرزی ایران می باشد، به دلیل نزدیکی با مرز با چالش های امنیتی بسیاری روبرو است. جامعه آماری تحقیق روستاهای مرزی چاه محمدآباد قدس ، محسن آباد، حاجی آباد، دوغارون ، فرزنه و قومی در بخش مرکزی

و دهستان‌های کرات و پایین ولایت هستند که در حدفاصل ۱۵ کیلومتر مرز افغانستان هستند که در این بین برخی از روستاها همچون میرآقا بیک و سفیدبالا بدلیل تحرکات جمعیتی و همچنین مسائل امنیتی به دلیل نزدیکی زیاد با مرز خالی از سکنه شده‌اند .

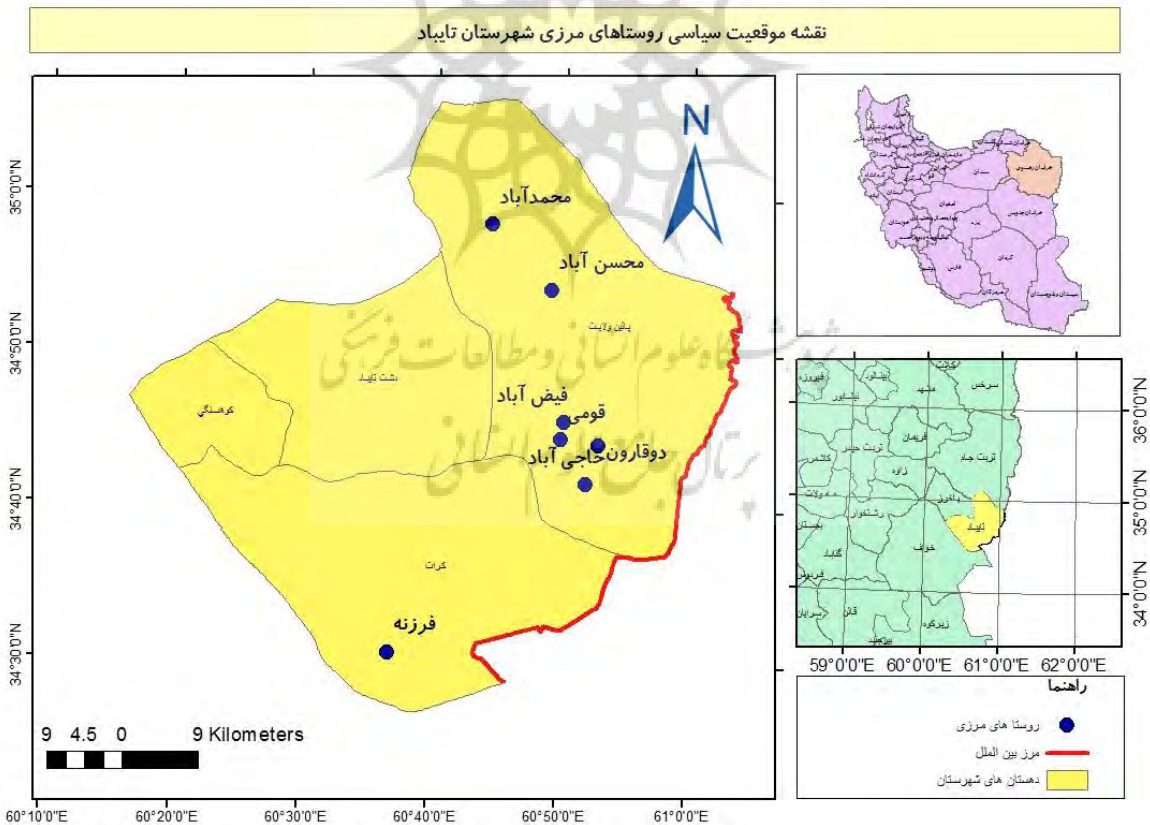
جدول ۱- فاصله روستاهای از مرز و مرکز شهرستان و اطلاعات جمعیتی

نام روستا	فاصله از شهر km	فاصله از مرز km	فاصله از گمرک دوغارون km	جمعیت	خانوار
چاه محد آباد قدس	۲۰	۸	۲۲	۱۴۳	۳۹
حاجی آباد	۸	۱۰	۱۲	۱۱۵۰	۳۱۱
فرزانه	۲۸	۱۱	۴۱	۱۵۳۱	۴۲۶
دوغارون	۷	۱۱	۱۱	۱۱۷	۳۳
سفیدبالا	۲۹	۱۱	۴۱	-	-
میر آقا بیک	۱۸	۱۳	۲۰	-	-
محسن آباد	۱۷	۱۵	۲۷	۱۱۷۱	۳۲۴
قومی	۳	۱۵	۱۶	۵۰۳	۱۳۶
رهنه	۲۷	۱۶	۴۴	۱۹۶۸	۵۱۷
فیض آباد	۴	۱۶	۱۶	۲۶۰	۷۵
کرات	۲۵	۱۷	۴۲	۹۹۶	۲۸۱
شمس آباد	۵	۱۷	۱۸	۱۲۳	۲۹
ارزنچه سفلی	۹	۱۸	۲۰	۱۳۶۸	۳۳۰
فرمان آباد	۲	۱۹	۲۱	۲۹۶۹	۷۳۹
اسدآباد دربند	۴	۱۹	۲۱	۲۶۴۶	۶۵۳
اولیا	۹	۱۹	۲۳	-	-
ارزه علیا	۱۰	۱۹	۲۳	۷۰۹	۱۸۵
کوه آباد	۲۹	۲۰	۴۷	۱۰۴۳	۲۶۶
سرداب	۱۲	۱۹	۲۶	۲۱۴	۴۸
کشگک	۱۵	۳۰	۳۵	۵۹۷	۱۵۴
کلاته حضرت	۳	۲۳	۲۳	۳۸	۱۱
آبفه	۳۰	۳۰	۵۰	۲۶۸۷	۶۸۹
قلعه نو	۳۰	۳۰	۵۰	۷۹۰	۲۱۷

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ و نقشه شهرستان

جدول ۲- روستاهای نمونه محدوده مورد مطالعه تا شعاع ۱۵ km

نام روستا	دهستان	بخش	فاصله تا مرز	جمعیت	خانوار	تعداد پرسشنامه
چاه محمدآباد قدس	پایین ولایت	مرکزی	۸	۱۴۳	۳۹	۱۰
حاجی آباد	پایین ولایت	مرکزی	۱۰	۱۱۵۰	۳۱۱	۲۰
دوقارون	پایین ولایت	مرکزی	۱۱	۱۱۷	۳۳	۱۰
فرزانه	کرات	مرکزی	۱۱	۱۵۳۱	۴۲۶	۲۵
محسن آباد	پایین ولایت	مرکزی	۱۵	۱۱۷۱	۳۲۴	۲۰
قومی	پایین ولایت	مرکزی	۱۵	۵۰۳	۱۳۶	۱۵
جمع	-	-	-	۴۶۱۵	۱۲۶۶	۱۰۰

شکل ۱- نقشه محدوده مورد مطالعه

در تبیین و سنجش شاخص‌های امنیت در روستاهای نواحی مرزی عوامل و معیارهای زیادی می‌توانند مورد بررسی و سنجش قرار گیرند اما در این پژوهش که مربوط به بررسی وضعیت شاخص‌های امنیت است با توجه به پژوهش‌های از قبل صورت گرفته و مبانی نظری و ادبیات تحقیق به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی برای سنجش امنیت پرداخته شده است. که در شاخص اقتصادی گویه‌هایی چون: سرمایه و سرمایه‌گذاری، درآمد، معیشت پایدار و اشتغال مورد بررسی قرار گرفته و در شاخص اجتماعی گویه‌های حس‌تعلق، رضایت از زندگی، آموزش، همکاری و مشارکت اجتماعی و بهداشت مورد بررسی قرار گرفته است. منبع: بررسی مطالعات پیشنهادی تحقیق

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی: ۴ درصد از پاسخ‌دهندگان زن و ۹۶ درصد آنها مرد هستند. ۸ درصد مجرد و ۹۲ درصد متأهل بودند. بیشترین گروه افراد بین ۲۵ تا ۳۰ سال سن با ۳۶ درصد هستند و ۲۰ درصد از پاسخ‌گویان بین ۲۰ تا ۲۵ و ۲۴ درصد ۳۰ تا ۳۵ و ۱۶ درصد بین ۳۵ تا ۴۰ و کمترین گروه افراد بالای ۴۰ سال با ۴ درصد می‌باشند. بیشترین گروه نمونه را افرادی تشکیل می‌دهند که دارای تحصیلات دیپلم می‌باشند (یعنی ۴۵ درصد)، درحالی‌که تحصیلات لیسانس با ۲۵ درصد و سیکل با ۲۰ درصد و بیسواد با ۱۰ درصد به ترتیب باقی مانده افراد هستند. همچنین ۳۸ درصد افراد به شغل کشاورزی مشغول هستند و ۳۲ درصد کارگر هستند و ۱۰ درصد کارمند و ۲۰ درصد بیکار هستند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

جدول ۳- اطلاعات توصیفی پاسخ دهندگان

درصد	تعداد		
%۲۰	۲۰	۲۵-۲۰	سن
		۳۰-۲۵	
		۳۵-۳۰	
		۴۰-۳۵	
		۴۰ و بالاتر	
%۴	۴	زن	جنسیت
		مرد	
%۸	۸	مجرد	وضعیت تاهل
		متاهل	
%۱۰	۱۰	بیسواد	تحصیلات
		سیکل	
		دیپلم	
		لیسانس	
%۲۰	۲۰	بیکار	اشتغال
		کشاورز	
		کارگر	
		کارمند	

سنجش شاخص امنیت اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه

طبق داده‌های به دست آمده و جدول شماره ۴ و میانگین داده‌ها در بین ۶ روستای مورد مطالعه شاخص اقتصادی با میانگین ۲.۱۲ بوده است که مولفه درآمد با میانگین ۱.۵۲ کمترین و مولفه اشتغال با میانگین ۲.۶۵ بیشترین میانگین را داشته است و مولفه سرمایه و سرمایه گذاری با میانگین ۱.۹۱ و مولفه معیشت پایدار با میانگین ۲.۴۱ بوده است.

جدول ۴- نتایج سنجش شاخص امنیت اقتصادی

شاخص	مولفه ها	میانگین	میانگین شاخص
اقتصادی	سرمایه و سرمایه گذاری	۱.۹۱	۲.۱۲
	درآمد	۱.۵۲	
	معیشت پایدار	۲.۴۱	
	اشتغال	۲.۶۵	

در ادامه ارزیابی شاخص امنیت اقتصادی طبق داده های بدست آمده و شکل شماره ۲ روستای قومی با میانگین ۱.۴ کمترین و روستای محسن آباد با میانگین ۲.۴ بیشترین میانگین شاخص اقتصادی را داشته است همچنین روستاهای دوقارون با میانگین ۲.۰۷ و محمد آباد با میانگین ۲.۰۵ و حاجی آباد با میانگین ۱.۹۸ و فرزانه با میانگین ۱.۷۶ بوده است

شکل ۲- نتایج سنجش شاخص امنیت اقتصادی به تفکیک روستا

سنجش شاخص امنیت اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه

طبق داده‌های به دست آمده و جدول شماره ۵ و میانگین داده‌ها در بین ۶ روستای مورد مطالعه شاخص اجتماعی با میانگین ۲.۹۶ بوده که مولفه بهداشت با میانگین ۲ و ۵۲ و مولفه حس تعلق با میانگین ۳.۵۶ بیشترین میانگین را داشته است و مولفه رضایت از زندگی با میانگین ۲.۷۸ و مولفه آموزش با میانگین ۲.۹۳ و مولفه همکاری و مشارکت اجتماعی با میانگین ۳.۰۵ بوده است.

جدول ۵- نتایج سنجش شاخص امنیت اقتصادی

میانگین شاخص	میانگین	مولفه‌ها	شاخص
۲.۹۶	۳.۵۶	حس تعلق	اجتماعی
	۲.۷۸	رضایت از زندگی	
	۲.۹۳	آموزش	
	۳.۰۵	همکاری و مشارکت اجتماعی	
	۲.۵۲	بهداشت	

در ادامه ارزیابی شاخص اجتماعی روستای قومی با میانگین ۱.۹۶ کمترین میانگین و روستای محسن آباد با میانگین ۳.۱۸ بیشترین میانگین را داشته است همچنین روستاهای حاجی آباد با میانگین ۳.۰۲ و محمدآباد با میانگین ۲.۹۶ و فرزنه با میانگین ۲.۶۳ و دوقارون با میانگین ۲.۵۷ بوده است.

پرونده علمی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

شکل ۳- نتایج سنجش شاخص های امنیت اجتماعی به تفکیک روستا

همچنین برای سنجش تفاوت میانگین ها از آمار استنباطی و آزمون T تک نمونه ای و مقدار P-Value استفاده شده است که با توجه به جدول شماره ۷ و مقدار P-Value و در شاخص امنیت اقتصادی برابر با صفر بوده و کمتر از ۰.۰۵ میباشد بنابراین فرضیه میزان رضایت امنیت اقتصادی بیشتر از متوسط است رد شده و در شاخص امنیت اجتماعی مقدار P-Value برابر با ۰.۰۰۱ بوده و کمتر از ۰.۰۵ می باشد همچنین با توجه به میانگین شاخص که برابر با ۲.۷۹ بوده بنابراین فرضیه میزان رضایت امنیت اجتماعی بیشتر از متوسط است رد شده.

جدول ۵- تحلیل آزمون تی تک نمونه ای جدول

خطای استاندارد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	
۰.۰۸۹۰۵	۱.۹۳۴۸	۰.۴۲۷۰۵	۱۰۰	امنیت اقتصادی
۰.۱۲۰۵۲	۲.۷۹۵۰	۰.۵۷۸۰۱	۱۰۰	امنیت اجتماعی

جدول ۶- آزمون تی تک نمونه ای

فاصله اطمینان ۹۵٪		میانگین تفاوت	سطح معناداری	df	t	شاخص
چارک بالا	چارک پایین					
-۰.۸۸۰۵	-۱.۲۴۹۹	-۱.۰۶۵۲۲	۰.۰۰۰	۹۹	۱۱.۹۶۳-	امنیت اقتصادی
-۰.۰۴۵۰	-۰.۴۵۴۹	-۰.۲۰۴۹۷	۰.۰۰۱	۹۹	-۱.۷۰۱	امنیت اجتماعی

بحث و نتیجه گیری

امنیت یکی از نیازهای اساسی زندگی محسوب می شود و تداوم و هر جامعه مرهون حفظ و بقاء امنیت است. امنیت پایدار در هرکشوری اساس توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را رقم میزند. در این میان امنیت مناطق مرزی به دلیل داشتن مرز مشترک با کشورهای خارجی اهمیت شایانی دارد زیرا نبود امنیت در مناطق مرزی امنیت ملی را نیز به چالش می کشد. تحقیق حاضر با هدف سنجش شاخص های امنیت در نواحی مرزی صورت گرفته است که پس از بررسی ادبیات تحقیق و مبانی نظری دو شاخص اقتصادی و اجتماعی به عنوان شاخص های امنیت در نظر گرفته شده است نتایج بدست آمده نشان می دهد که میانگین شاخص امنیت اقتصادی برابر با ۲.۱۲ بوده که مولفه اشتغال با میانگین ۲.۶۵ بیشترین میانگین و مولفه درآمد با میانگین ۱.۵۲ کمترین میانگین را دارد و میانگین مولفه های سرمایه و سرمایه گذاری و معیشت پایدار به ترتیب برابر با ۱.۹۱ و ۲.۴۱ است و با توجه به اینکه میانگین بدست آمده از حد متوسط پایین تر می باشد روستاهای مورد مطالعه در سطح امنیت اقتصادی در وضعیت مطلوبی به سر نمی برند. و میانگین شاخص امنیت اجتماعی برابر با ۲.۹۶ می باشد که مولفه حس تعلق با میانگین ۳.۵۶ بیشترین میانگین و مولفه بهداشت و درمان با میانگین ۲.۵۲ کمترین میانگین را دارد و میانگین مولفه های همکاری و مشارکت اجتماعی، آموزش و رضایت از زندگی به ترتیب برابر با ۳.۰۵، ۲.۹۳ و ۲.۷۸ می باشد که نسبت به شاخص اقتصادی وضعیت مطلوب تری دارد اما همچنان به دلیل پایین بودن از حد متوسط وضعیت مناسبی ندارد. بنابراین دو شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به مقدار P-Value و میانگین شاخص ها که به ترتیب دارای میانگین ۲.۱۲ و ۲.۹۶ بوده که از حد متوسط پایین تر بوده است و میتواند چالش برانگیز باشد و نیاز به توجه بیشتر به این مناطق را می طلبد همچنین در ادامه تحقیق میانگین شاخص امنیت اقتصادی و اجتماعی به تفکیک روستا مورد سنجش قرار

گرفته است که بدین شرح می‌باشد، در شاخص اقتصادی روستای محسن آباد با میانگین ۲.۴ بیشترین میانگین و روستای قومی با میانگین ۱.۴ کمترین میانگین را داشته است و روستاهای محمد آباد، فرزنه، دوغارون، حاجی آباد به ترتیب دارای میانگین ۲.۰۵، ۱.۷۶، ۲.۰۷ و ۱.۹۶ هستند. همچنین در شاخص اجتماعی روستای محسن آباد با میانگین ۳.۱۸ بیشترین میانگین و روستای قومی با میانگین ۱.۹۶ کمترین میانگین را داشته است و روستاهای محمد آباد، فرزنه، دوغارون، حاجی آباد به ترتیب دارای میانگین ۲.۶۳، ۲.۹۶، ۲.۵۷، ۳.۰۲ می‌باشند. بنابراین از نتایج بدست آمده میتوان نتیجه گرفت که در هر دو شاخص روستای محسن آباد در وضعیت مطلوب تری نسبت به بقیه روستاها قرار دارد و روستای قومی با داشتن میانگین کمتری در دو شاخص اقتصادی و اجتماعی در وضعیت نا مطلوب تری نسبت به روستاهای دیگر دارد که نیاز به توجه بیشتر مسئولان کشوری و نهاد های اقتصادی دارد.

منابع

- امینی قشلاقی، داوود (۱۳۹۹) تحلیلی بر شاخصهای جغرافیای طبیعی مؤثر در امنیت مرزهای ج.ا. ایران با تأکید بر مرزهای شمال غربی کشور، فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی، دوره نهم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۹، صص ۵۹-۱۰۰.
- کریمی، علیرضا و دانش مهر، حسین (۱۳۹۸) بررسی احساس امنیت در مناطق مرزی مطالعه موردی: شهر مریوان، فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۱-۲۴.
- مومنی، حسن؛ سلطان احمدی، ملیحه (۱۳۹۷) بازارچه‌های مرزی و امنیت اقتصادی روستاهای پیرامون مطالعه مورد: بازارچه مرزی باجگیران، جغرافیا و روابط انسانی، پاییز، ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۷۶-۱۹۳.
- نصیری هند خاله، اسماعیل؛ جلالیان، اسحاق؛ گنجی، نسرین (۱۳۹۶) بررسی احساس امنیت اجتماعی در شهرهای مرزی (مطالعه موردی: شهر پیرانشهر)، فصلنامه علوم و فنون مرزی، دوره ۶، شماره ۳، صص ۱۲۹-۱۴۸.
- سهرابی، محمد (۱۳۹۶) بازشناسی فرصتها و تهدیدهای امنیتی در مرزها، پژوهش نامه مطالعات مرزی، سال پنجم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶.
- کریمی، مرتضی و وفایی، علی اکبر (۱۳۹۵) امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی، شهر مریوان)، پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۸۳، صص ۹۵-۱۱۲.

رضاپور، زهرا؛ اونق، نازمحمد؛ امانی، مرتضی (۱۳۹۵)، مطالعه و بررسی رابطه ی میان سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی در بین مرزنشینان کرد و ترکمن در مناطق مرزی خراسان شمالی. پژوهش نامه مطالعات مرزی، سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۵.

حیدری ساربان، وکیل و صائب، شراره (۱۳۹۵) عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت مرز از دیدگاه ساکنان محلی، مطالعه موردی: شهرستان گرمی، فصلنامه علوم و فنون مرزی، سال ۷، شماره ۴، صص ۱-۲۵.

حسن زاده ثمرین، تورج؛ و همکاران. ۱۳۹۵، بررسی و تبیین رابطه ی بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین کارکنان استانداری استان گلستان. فصلنامه پژوهشهای راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. شماره ۷.

متقی، افشین (۱۳۹۵) تحلیل تطبیقی احساس امنیت در قلمروهای مرزی (نمونه موردی: کردستان ایران و کردستان عراق)، نگرشهای نو در جغرافیای انسانی، دوره ۸، شماره ۴، صص ۲۹-۴۲.

کانونی، رضا؛ ایمانی، بهرام؛ حبیب زاده، عظیم؛ مسلمی، آرمان (۱۳۹۴) سنجش احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری، مطالعه موردی: اردبیل، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال ۳، شماره ۱۰، صص ۱-۳۴.

پیرعلی، علیرضا و سیادت، سعیده (۱۳۹۲) بررسی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در شهرهای مرزی (مورد مطالعه: تربت جام)، فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۱، شماره ۲، تهران، مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۴۳-۱۶۴.

اخباری، محمد و نامی، محمدکسن (۱۳۹۳) جغرافیای مرز با تأکید بر مرزهای ایران، چاپ سوم، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.

دریان آستانه، علیرضا (۱۳۹۳) ارزیابی و تحلیل احساس امنیت روستاییان نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان ایلام)، فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، سال چهارم، شماره چهارم، (پیاپی ۱۵)، زمستان ۱۳۹۳، صص ۶۹-۸۸.

بهیان، شاپور و فیروزآبادی، آمنه (۱۳۹۲) بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهرها مطالعه موردی شهر کرمان، مطالعات جامعه شناختی شهری، سال ۳، شماره ۶، صص ۱۰۳-۱۲۲.

احمدی، حسن و دادجو، روزبه (۱۳۹۱) توسعه پایدار مناطق مرزی؛ راهبرد اساسی حفظ امنیت مرزها. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالشها و رهیافت ها. دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

رسولی، رضا و صالحی، علی (۱۳۹۰) بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان، دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۱۶۵-۲۰۱.

کامران، حسن و شعاع برآبادی، علی (۱۳۸۹) بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی مطالعه موردی؛ شهر تایباد، جغرافیا (فصلنامه انجمن جغرافیای ایران)، دوره ۸، شماره ۲۵، صص ۲۵-۴۶.

نبوی، عبدالحسین؛ حسین زاده، علی حسین؛ حسین، سیده هاجر (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر احساس امنیت اجتماعی، جامعه شناسی کاربردی، دوره ۲۱، شماره ۴۰، صص ۷۳-۹۶.

نویدینیا، منیژه (۱۳۸۹) اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف شهر تهران، فصلنامه نگرشهای نو در جغرافیای انسانی، بهار ۱۳۸۹، سال ۲، شماره ۲، صص ۸۷-۹۹.

قالیباف، محمدباقر؛ و همکاران (۱۳۸۷) تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر امنیت مرزها (مطالعه ی موردی: بخش مرزی نوسود شهرستان پاوه در استان کرمانشاه. فصلنامه ی ژئوپلیتیک. شماره ۲.

سفیری، خدیجه (۱۳۸۷) نقش نهادهای غیردولتی محله ای در تأمین امنیت اجتماعی با تکیه بر شهر

عزتی، م و دهقان، م (،) ۱۳۸۷ امنیت اقتصادی در ایران، تهران: مجلس شورای اسلامی (مرکز پژوهشها، دفتر مطالعات اقتصادی).

نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۳) بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه اجتماعی. پایان نامه ی کارشناسی ارشد دانشکده ارتباطات و علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.

خطایی، غلامحسین (۱۳۷۴). مرزبانی. تهران: انتشارات معاونت آموزشی ناجا.

کفشگر جلودار، ح، امنیت اقتصادی، تارنمای پژوهشکده باقرالعلوم، بی تا، <http://www.pajoohe.com>

Buzan, B. & Hansen, L. (2007) International Security, Vol. III: Widening Security, SAGE Publications, London: New Delhi, Singapore.

Cerami, Alfio. (2006) Worlds of Socio-Economic Security in Western Europe: The Need for Bottom-Up Empowerment, A Human Security Report for Eastern/Western Europe.

Chandler, D. (2007) The security–development nexus and the rise of ‘antiforeign policy, Journal of International Relations and Development, Vol.10, No.4, pp.362-386.

Vollmer, B. A. (2019) The paradox of border security: an example from the UK, Political Geography, Vol.71, pp.1-9.

Wang, Y. R. (1999) political change and public security- the prospect of Taiwan, Journal of Futures Vol.31, pp.57-72.

